

Pripremljena okolina u Montessori vrtiću

Čavić, Ana-Maria

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:663447>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

ANA-MARIA ČAVIĆ

DIPLOMSKI RAD

**PRIPREMLJENA OKOLINA U
MONTESSORI VRTIĆU**

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Ana-Maria Čavić**

TEMA DIPLOMSKOG RADA: **PRIPREMLJENA OKOLINA U
MONTESSORI VRTIĆU**

MENTOR: **doc. dr. sc. Višnja Rajić**

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ:

POPIS SLIKA	III
SAŽETAK.....	IV
SUMMARY	V
1. UVOD	1
2. MONTESSORI PEDAGOGIJA	2
2.1. Maria Montessori	3
2.2. Razvoj djeteta.....	6
2.3. Razdoblja posebne osjetljivosti.....	8
2.3.1. Razdoblje od rođenja do 3. godine	11
2.3.2. Razdoblje od 3. do 6. godine.....	12
2.3.3. Ljudske sklonosti.....	12
3. NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE	14
3.1. Načelo upijajućeg uma	14
3.2. Načelo pripremljene okoline.....	14
3.3. Načelo promatranja	15
3.4. Načelo slobodnog izbora i ponavljanja	15
3.5. Načelo osobnog tempa i trajanja aktivnosti.....	16
3.6. Načelo provjere ispravnosti	16
3.7. Načelo discipline	17
3.8. Načelo mirovanja	17
3.9. Načelo tri stupnja spoznavanja	17
3.10. Načelo heterogenosti skupina i inkluzija djece s teškoćama u razvoju.....	18
4. PRIPREMLJENA OKOLINA.....	19
4.1. Načela pripremljene okoline	19
4.2. Montessori prostor	21
4.3. Montessori pribor	23

4.4. Montessori odgojitelj.....	30
5. ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA	1
Izjava o samostalnoj izradi rada	2

POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz perioda razvoja	7
Slika 2 Primjer izgleda Montessori sobe za djecu od 0 do 3 godine	22
Slika 3 Primjer izgleda Montessori sobe za djecu od 3 do 6 godina	23
Slika 4 Primjer vježbi za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu.....	25
Slika 5 Primjer vježbi za poticanje osjetilnosti	27
Slika 6 Primjer vježbi za poticanje govora i usvajanje jezika	28
Slika 7 Primjer vježbi za poticanje i razvijanje matematičkog duha i logičkog uma ..	29
Slika 8 Primjer vježbi kozmičkog odgoja	30

SAŽETAK

Za Mariu Montessori su svi čuli, no često njen lik i pojam „Montessori pedagogija“ ljudi povezuju sa strogom metodom koja od djece zahtjeva red, rad i disciplinu. No svatko tko si je dao malo truda i krenuo u istraživanje literature o Montessori pedagogiji zna da nije tako. Maria Montessori je bila izvanredna žena, kažu za nju nerijetko „žena ispred svog vremena“, kroz svoj život se zalagala za prava žena i prava djece, a danas mnogi pohađaju edukacije kako bi radili s djecom prema njenoj metodi. Kroz svoj životni put razvila je Montessori pedagogiju koja je kroz godine i godine stekla dugu tradiciju i svjetski ugled. Do dan danas najpopularnija je upravo u Italiji gdje je i osnovana, no postaje popularna i po drugim europskim zemljama, a i ostatku svijeta. Montessori pedagogija je pedagogija u čijem središtu je dijete, a Maria Montessori razvila je i svijetu predstavila poseban pribor koji se koristi na poseban način, a kroz koji djeca razvijaju samostalnost podučavajući sami sebe te imaju potpunu slobodu izbora. Za provođenje Montessori pedagogije od iznimne je važnosti pripremljena okolina, čija se važnost vidi iz više aspekata, a o čemu će se posebno govoriti u ovom radu. Za pripremljenu okolinu važan je jedinstveni Montessori materijal kojeg je Maria Montessori osmislila na temelju svojih opažanja i koristila ga kao pomoć učenju djeci s poteškoćama u razvoju, ali kasnije i za djecu bez poteškoća. Od velike je važnosti i spremnost i rad odgojitelja koji tu okolinu priprema, te promatra djecu i pomaže im u rastu i razvoju kroz poticanje i nuđenje materijala ovisno o njihovim interesima.

Ključne riječi : Maria Montessori, montessori pedagogija, montessori materijal pripremljena okolina

SUMMARY

Maria Montessori is a worldwide well known name, but often people associate her and the term "Montessori pedagogy" with a strict method that requires order, work and discipline from children. But anyone who has put in a little effort and researched the literature about Montessori pedagogy knows that this is not the case. Maria Montessori was an extraordinary woman – "a woman ahead of her time", throughout her life she protected women's rights and children's rights. Today many educators take Montessori education to learn how to use her method in their work. Throughout her life, she developed Montessori pedagogy, which over the years and years has gained a long tradition and world reputation. To date, Montessori method is most popular in Italy, where it was founded, but it is also becoming popular in other European countries and the rest of the world. Montessori pedagogy is child-oriented pedagogy, and Maria Montessori has developed a special didactic materials of special use, through which children develop independence by teaching themselves and have complete free choice. For the implementation of Montessori pedagogy, the prepared environment is extremely important, the importance of which can be seen from several aspects, and which will be discussed in particular in this paper. Importance for prepared environment is the unique Montessori material that Maria Montessori designed was first used on children with disabilities, but later also for children without disabilities. Of great importance and readiness is the work of educators, who prepare this environment, observe children, help them grow and develop, through encouraging and offering materials regardless of their interests.

Key words: Maria Montessori, Montessori pedagogy, Montessori material prepared environment

1. UVOD

Maria Montessori je kroz vlastiti rad sa djecom i promatranje djece u učenju i istraživanju zaključila kako djeci treba prilagoditi okolinu veličinom, kako bi se djeca opustila i slobodno učila. Osnovala je vlastitu školu za koju je dala izraditi namještaj prikladan dječjoj veličini te je oblikovala prostor tako da djeca imaju slobodu izbora što će učiti i slobodu kretanja u učionici, bez da im za to treba pomoć odraslih. Također je posebno razmišljala o najmlađoj djeci za koje je osmislila prostirke pošto je promatranjem primijetila kako malena djeca najviše vole boraviti na podu i tamo se igrati. Njen cilj je bio stvoriti savršeno okruženje kako bi djeca samostalno postizala uspjeh te kako bi bili radosni učeći. Maria Montessori je govorila kako su djeca vođena svojim osjetilima te kako sve informacije obrađuju upravo kroz osjetila, odnosno upijajući um. Zbog toga je djeci potrebno dobro pripremljeno te na dijete usmjereno senzorno okruženje koje je lijepo, jednostavno te ima red. Također je osmislila i posebne didaktičke materijale koji su djeci potrebni za radi u učenje. Na Montessori odgojitelju je da se pripremi za rad, odnosno da pripremi okruženje kako bi djetetu olakšao učenje. Pritom mora paziti na estetiku prostora, prostor mora omogućavati mirnu, neutralnu i tihu pozadinu koja potiče koncentraciju i podržava učenje. Materijal mora biti uredno složen i vidljiv, kako bi djeca s lakoćom pronašla ono što ih zanima u određenom trenutku, a ne prostor koji previše stimulira i odvraća pozornost.

Za potrebe ovog rada govoriti će se upravo o pripremljenoj okolini u Montessori vrtiću, njenoj svrsi, postavljanju i značajkama. Te uskoj povezanosti s odgojiteljem koji je odgovoran za oblikovanje takve okoline u odgojno- obrazovnoj ustanovi.

2. MONTESSORI PEDAGOGIJA

U središtu Montessori pedagogije je dijete, a glavna pedagoška načela su promatranje djeteta, te individualan pristup svakom djetetu. Temelj Montessori pedagogije je razvijati samostalnost djeteta, odnosno pomoći djetetu da učini samo, na taj način dijete uči kroz zadovoljstvo, brzinom koju je samo odabralo, što naposljetku dovodi do toga da dijete smo sebe podučava. „Samostalnim djelovanjem djeteta potiče osjećaj uspješnosti u radu, jača samopouzdanje, pozitivnu suradnju s drugima kao osnovu za buduće demokratsko funkcioniranje u društvu“ (DV Radost Jastrebarsko, Montessori program). Pritom se poštuje dječja individualnost, potiče se kreativno i divergentno mišljenje, te se njeguje istraživački duh djeteta. Maria Montessori je percipirala dijete u cijelosti, te su svi ciljevi pedagogije koju je razvila usmjereni prema djetetu, kako bi mu se pomoglo u odrastanju. Poticala je davanje slobode djetetu kako bi se samo izgradilo i razvilo. „Cilj svih odgojnih nastojanja za Mariju Montessori sastoji se u poticanju djetetove neovisnosti i samostalnosti putem samoaktivnosti“ (Bašić,2011:210). Maria Montessori utemeljila AMI - „*Association-Montessori-Internationale*“, vlastitu organizaciju, kako bi očuvala svoju ideju i načela u odgoju i obrazovanju djece. Ciljevi AMI organizacije jesu : „proučavati, primjenjivati i širiti Montessori ideje i načela u odgoju i obrazovanju djece; širiti znanja i razumijevanje o uvjetima potrebnim za cjelovit razvoj ljudskoga bića od začeca do zrelosti u obitelji i u društvu; ovlašćivati centre u kojima se prema uputama same M. Montessori može izučavati njezina odgojna načela i praktični rad; pomagati u stvaranju misaonog i materijalnog okruženja za cjelovit razvoj sposobnosti mladih kako bi čovječanstvo skladno djelovalo u smislu više miroljubive civilizacije; širiti opće priznanje temeljnih prava djeteta kako ih je predvidjela M. Montessori bez obzira na rasu, vjeru, političku ili društvenu okolinu; surađivati s drugim tijelima i organizacijama koji unapređuju odgoj i obrazovanje, ljudska prava i mir“ (Philipps,1998:12). Također postoji i *MACTE – Montessori Accreditation Council for Teacher Education*, koji uz AMI također obučava i odobrava programe obrazovanja za Montessori voditelje. Kako bi se moglo podučavati Montessori pedagogiji potrebno je položiti ispit za AMI Montessori voditelja, te raditi minimalno pet godina u Montessori programu nakon toga. U Münchenu postoji mogućnost pohađanja i izučavanja Montessori terapije za rad s djecom s teškoćama u razvoju – „*Deutsche Akademie für Entwicklungs-Rehabilitation*“. Što se tiče

Montessori pedagogije u Hrvatskoj, o tome se počelo pisati još 1912. Godine, a danas postoji nekoliko odgojno-obrazovnih ustanova koje rade u skladu s Montessori načelima. „Prvu Montessori ustanovu u Hrvatskoj otvorila je 1934. god. u Zagrebu grofica Dédée Vranyczany koja je pohađala edukaciju Montessori pedagogije u Londonu 1933.god“ (Montessori pedagogija u Hrvatskoj). Montessori pedagogija danas djeluje prema glavnim načelima i uvažavanjem potreba djeteta te vrednovanjem njegovih sposobnosti i napredovanja. Posebno važna je okolina u kojoj dijete boravi, odnosno posebno uređenje okruženja koje treba poticati na aktivnost, dati priliku za istraživanje, kretanje i rješavanje problema, dok dijete istovremeno ima slobodu. Također od velike važnosti je i originalni Montessori materijal koji potiče djecu na rad i istraživanje. Kroz Montessori materijal dijete uči od konkretnog do apstraktnog. U svakoj Montessori sobi za rani odgoji i obrazovanje nalazi se po jedan primjerak određenog materijala, što indirektno uči djecu strpljenju i čekanju na red. Također su važni i posebno obučeni Montessori voditelji/odgojitelji kojima je zadatak promatranje djeteta te praćenje napretka. U ustanove se također integriraju i djeca s teškoćama u razvoju. Standardi Marije Montessori autentični su sve do danas.

2.1. Maria Montessori

Maria Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. godine u provincijskom gradu Chiaravalle u Italiji. Maria Montessori je bila talijanska liječnica, odgojiteljica i inovator, poznata po svojoj obrazovnoj metodi koja se temelji na načinu na koji djeca prirodno uče. „Maria Montessori je imala samo jedan uzor: dijete“ (Seitz,Hallwachs,1997:19). Njezin otac, Alessandro bio je državni činovnik, a njena majka, Renilde Stoppani, je odrasla u cijenjenoj znanstvenoj obitelji, bila je školovana te je voljela čitati i učiti što je bilo neobično za tadašnje žene. Istu želju za znanjem pokazivala je i mlada Maria Montessori, koja je odrastala u raju knjižnica, muzeja i lijepih škola.

Prije nego li je stvorila obrazovnu metodu koja nosi njeno ime, Maria Montessori je proučila mnoga područja istraživanja. Bila je odlična učenica, samouvjerenana, ambiciozna te nije željela biti ograničena tradicionalnim očekivanjima za žene u to doba. Iako je želja njenih roditelja bila da postane učiteljica, Maria Montessori je, kako bi postala inženjer, s 13 godina upisala tehničku školu „*Regio Istituto Tecnico Leonardo da Vinci*“ što je za ženu bilo

nečuveno, pošto su do tada tu školu pohađali samo dječaci. S vremenom se predomisli, odlučivši umjesto toga postati liječnicom. Tada je za ženu bilo nezamislivo da upiše medicinski fakultet, no Maria Montessori se prijavila na Medicinski fakultet Sveučilišta u Rimu, ali je odbijena. Pohađala je dodatne tečajeve kako bi se bolje pripremila za upis na Medicinski fakultet i ustrajala je u tome. Uz veliki napor uspjela je, time je otvorila vrata ženama koje su se također željele okušati u tom polju obrazovanja, pošto su tim znanstvenim poljem do tada vladali muškarci. „Na Medicinskom fakultetu su muške kolege bile prema njoj neprijateljski raspoložene i bez sumnje ponešto ustrašeni. Budući da se to držalo neprilično, Maria je bila isključena sa satova anatomije i seciranja. Držalo se nedoličnim da žena gleda naga tijela u društvu muških kolega i stoga je ona secirala nakon redovnih sati“ (Lawrence, 2003:7).

Maria Montessori je 1896. završila Medicinski fakultet, s najboljim ocjenama, te je bila prva liječnica u Italiji. Prkositi konvencijama, normama i očekivanjima, kako bi se uspješno probila na ovom rigoroznom polju kojim su dominirali muškarci, zahtijevalo je ogromnu snagu, predanost i upornost. Nakon završenog fakulteta medicine, Maria Montessori je u početku bila usredotočena na psihijatriju. „Kao dobrovoljac je 1897. pristupila istraživačkom programu Psihijatrijske klinike Rimskoga sveučilišta“ (Lawrence, 2003 : 8) Kasnije je razvila zanimanje za obrazovanje, pohađala je satove pedagogije i usavršavala teoriju pedagogije proučavajući djela Rousseaua, Pestalozzija i Froebela.. Istraživanje obrazovanja i pedagogije, nagnalo ju je da dovede u pitanje postojeće metode podučavanja djece s intelektualnim i razvojnim teškoćama u razvoju. „Počela je čitati sve o umno zaostaloj djeci do čega je mogla doći, a osobitu je pažnju posvetila pionirskom radu dvaju Francuza iz 19.stoljeća: Jeam-Marc-Gaspardu Itardu i Edouardu Seguinu“ (Lawrence, 2003:8).

Prilika za poboljšanje ovih metoda pojavila se 1900. godine, kada je imenovana za sudirektora, s Giuseppeom Montesanom ,novog zavoda za izobrazbu nastavnika specijalnog obrazovanja - Ortofrenična škola Ta škola primala je djecu različitih oštećenja i nesposobnosti. Maria Montessori je pristupila zadatku znanstveno, pažljivo je promatrala i eksperimentirala kako bi naučila koje metode poučavanja najbolje funkcioniraju kod takve djece. Mnoga su djeca postigla neočekivane rezultate, a program je proglašen uspješnim. Maria Montessori je 1907. prihvatila izazov, te je otvorila cjelodnevni centar za brigu o djeci u San

Lorenzu, siromašnoj gradskoj četvrti Rima. Učenici su bili djeca u dobi od 3 do 7 godina, koji su bili prepušteni vlastitim uređajima, dok su njihovi roditelji bili na poslu. Ovaj centar, prvi takve vrste u naciji i visokokvalitetno okruženje za učenje, postao je prvi Casa dei Bambini – Dječji dom. Djeca su u početku bila neposlušna, ali ubrzo su pokazali veliko zanimanje za rad sa slagalicama, za učenje pripreme jela i za manipulaciju materijalima za učenje koje je Maria Montessori osmislila. Promatrala je kako djeca upijaju znanje iz svoje okoline, u suštini podučavajući sami sebe. „Kasnije je to nazivala samoobrazovanje“ (Lawrence, 2003:10).

Koristeći znanstvena promatranja i iskustvo stečeno tijekom ranijeg rada s malom djecom, Maria Montessori je dizajnirala materijale za učenje i okruženje u učionici koje su poticale dječju prirodnu želju za učenjem i pružile slobodan izbor materijala za rad. Na iznenađenje mnogih, djeca uključena u program Marije Montessori uspijevala su, pokazujući koncentraciju, pažnju i spontanu samodisciplinu. „Djeca su u *Casi* postigla izuzetan napredak i ubrzo su petogodišnjaci pisali i čitali. Novina pristupa Marije Montessori brzo se proširila i stizali su posjetitelji da se sami uvjere kako ona postiže takve učinke. Tijekom ljeta 1909. održala je prvi tečaj za osposobljavanje u svom pristupu ranom obrazovanju za stotinjak polaznika. Njezine bilješke iz tog razdoblja su se razvile u Montessori metodu“ (Lawrence, 2003:10).

"Montessori metoda" počela je privlačiti pažnju istaknutih prosvjetnih radnika, novinara i javnih ličnosti. Do 1910. godine, Montessori škole su se mogle naći širom zapadne Europe i osnivale su se širom svijeta, uključujući i Sjedinjene Američke Države, gdje se prva Montessori škola otvorila u Tarrytownu, NY, 1911. godine.

U godinama koje su uslijedile, a i do kraja svog života, Maria Montessori se posvetila unapređivanju odgoja i obrazovanja usmjerenog prema djetetu. Putovala je svijetom i opširno pisala o svom pristupu obrazovanju, privlačeći mnoge sljedbenike. Sada postoji na tisuće Montessori škola u zemljama širom svijeta. Također je držala predavanja na raznim mjestima, pisala članke i knjige te razvila program za pripremu učitelja kako bi mogli provoditi Montessori metodu. Njezinim naporima i radom sljedbenika, Montessori obrazovanje je usvojeno širom svijeta.

Kao javna ličnost, Maria Montessori se također energično borila u ime ženskih prava. Često je pisala i govorila o potrebi za većim mogućnostima za žene, a u Italiji i šire bila je prepoznata kao vodeći feministički glas. „... Iste su je godine

zamolili da predstavlja Italiju na Međunarodnom kongresu za ženska prava i u svom je govoru na Kongresu postavila svoju tezu o društvenoj reformi, dokazujući da žene imaju pravo na plaću za svoj rad jednaku plaći muškaraca“ (Lawrence, 2003:7). Maria Montessori slijedila je svoje ideale u burnim vremenima. Proživljavanje rata i političkih previranja nadahnulo ju je dodavanju mirovnog obrazovanja u Montessori nastavni plan i program. „Maria Montessori je sve svoje vrijeme provodila radeći, obučavajući učitelje i odgajatelje, pišući i držeći predavanja. Mnogo je putovala i posjećivala novoosnovane Montessori škole, vrtiće i društva“ (Britton, 2000:11).

Za vrijeme svojih putovanja, neko vrijeme se zadržala u Španjolskoj, ali zbog ratnih napetosti vrlo brzo se preselila u Nizozemsku. A od 1939. , za vrijeme rata je boravila u Indiji, te je bila prisiljena živjeti u progonstvu do kraja rata. „Rezultat njezinog boravka u Indiji osjeća se i danas jer je u Indiji odgajanje djece Montessori metodom veoma prisutno“ (Britton, 2000:11).

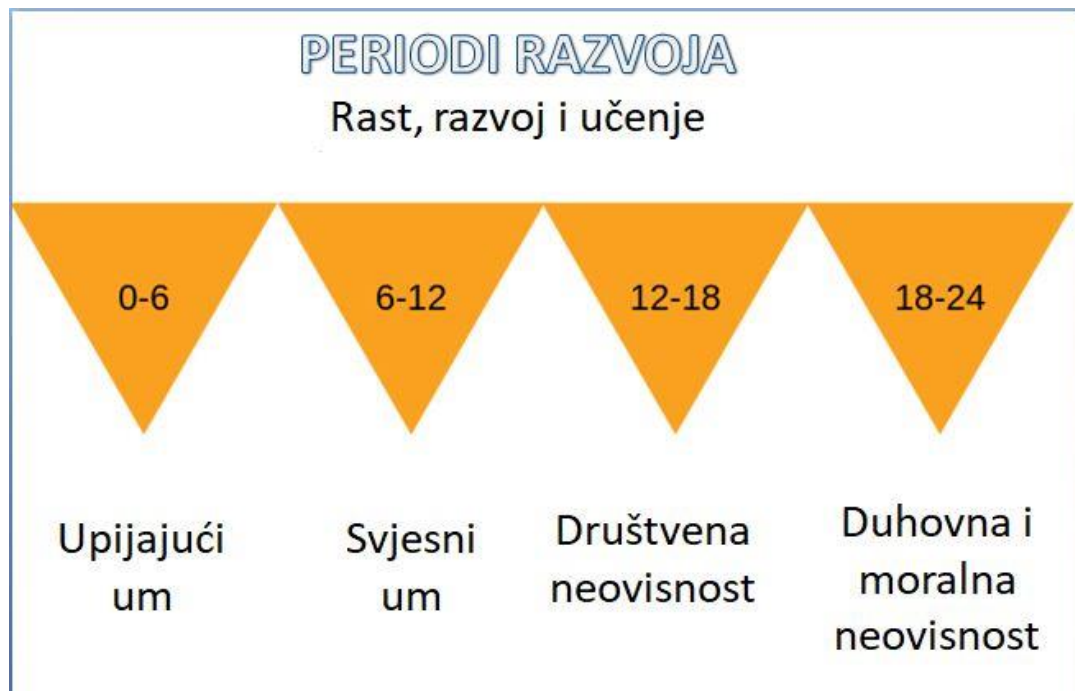
Kada je rat završio, Maria Montessori se vratila se u Europu i usprkos odmakloj dobi, nastavila je putovati te podučavati i predavati o svojoj metodi. Umrla je mirno, u vrtu prijatelja, 6. svibnja 1952.

(<https://amshq.org/About-Montessori/History-of-Montessori/Who-Was-Maria-Montessori>)

2.2. Razvoj djeteta

Maria Montessori je smatrala da razvoj nije ravnomjeran, nego da se odvija kroz nekoliko razvojnih perioda, veliku važnost ljudskog razvoja pripisuje okruženju u kojem se čovjek nalazi te smatra kako ta interakcija s okruženjem mora biti slobodan izbor i mora proizlaziti iz vlastitih interesa čovjeka kako bi taj razvoj bio što produktivniji.

Ona predstavlja četiri perioda razvoja, od kojih dva smješta u razdoblje djetinjstva, a druga dva su period odraslog doba, a ti periodi završavaju ranom zrelošću, odnosno kad čovjek navršši 24 godine.

Slika 1 Prikaz perioda razvoja

Kada se sagleda plan razvoja u cjelini, sasvim jasno mogu se vidjeti faze društvenog razvoja. (SLIKA 1) Dojenčad su potpuno ovisna, ali oni koriste svoj upijajući um kako bi naučila o svijetu oko sebe. U prvoj razini razvoja, djeca od 0 do 6 godina rade na razvoju svojih osobnih osobnosti. U drugoj razini razvoja, djeca u dobi od 6 do 12 godina, razvijaju apstraktno mišljenje, na taj način stvarajući vlastitu inteligenciju i razvijajući savjest. Ako dijete u prvoj razini razvoja ima upijajući um, dijete u drugoj razini ima razumni um. U razdoblju od 12 do 18 godina, djeca prolaze kroz fizičke promjene i promjene karaktera. U zadnjem razdoblju, od 18 do 24 godina, adolescenti postaju odrasle i ekonomski samostalne osobe. U svakom od perioda razvoja postoji cilj, pravac do ostvarenja cilja, te posebne osjetljivosti u svakom razdoblju pomoću kojih se lakše dolazi do cilja. „Kako bi naglasila dramatičnu prirodu prelaska djeteta iz jednog perioda razvoja u drugi, Montessori je povezala taj razvoj s preobrazbom leptira. Ličinka, kukuljica i odrasli leptir su toliko različiti da su međusobno neprepoznatljivi. Isto tako, razlike u svakom razdoblju razvoja čovjeka su toliko izvanredne da se mlada osoba u svakom čini kao ponovno stvoreno biće. Svako od tih četiri razdoblja razvoja se nadograđuje na prethodno tako da svaka greška u bilo kojem prethodnom razdoblju utječe na uspješnost ostalih razdoblja“ (Lillard, 1996:6).

Rajić (2011.) govori o ishodima razvojnih faza kod djece, navodi kako svaka razvojna faza osim očekivanih ishoda ima i određena odgojno-obrazovna postignuća. Ti ishodi mogu se podijeliti na razvoj moralnog, kognitivnog, socijalnog i emocionalnog kod djeteta. Imajući na umu razvojne faze djeteta potrebno je djetetu pravovremeno nuditi aktivnosti kako bi se njegov razvoj prospješio. (Rajić, 2011.)

2.3. Razdoblja posebne osjetljivosti

„Razdoblja posebne osjetljivosti jesu razdoblja u kojima je izražena posebna sklonost primanja određenih vrsta podražaja na koje organizam spontano reagira“ (Philipps, 1998 : 38) Prema teoriji Marije Montessori razdoblja posebne osjetljivosti imaju određene osobine, a to je da su razdoblja posebne osjetljivosti prisutna kod sve djece, da se vremenski preklapaju iako ne dolaze do vrhunca istovremeno, nakon što određen interes i dob djeteta prođe dijete više ne uči o tome istom lakoćom. Vrlo lako je primjetno kako dijete u određenom razdoblju s lakoćom usvaja vještine i uči. „Radi se o posebnoj osjetljivosti koja se pojavljuje u razvoju, to jest u dječjoj dobi živih bića. To su prolazne faze i služe samo za to da se živom biću omogući da stekne određene sposobnosti. Čim se to dogodi nestaje i ta posebna osjetljivost...“ (Seitz/Hallwachs, 1997:30).

U knjizi *Dijete – Tajna djetinjstva* Maria Montessori (1966) govori da kad se jednom razvije određena karakteristika, prestaje razdoblje posebne osjetljivosti. (Montessori, 1996)

Maria Montessori prepoznala je šest razdoblja posebne osjetljivosti u razvoju djeteta te je znanje o istima koristila u odgoju i obrazovanju, a to su :

1) Razdoblje posebne osjetljivosti za red

Prema Mariji Montessori (1966) razdoblje posebne osjetljivosti za red jedno je od najvažnijih i najtajnovitijih razdoblja, a javlja se već u prvim mjesecima djetetova života te traje do druge godine. Red pomaže djeci pri razvrstavanju različitih iskustava koja stječu. Na red se pritom ne mislim kao na urednost, već na dosljednost kako dijete ne bi gubilo orijentaciju. „Neophodni preduvjet razvijanja samoregulacijskih mehanizama je redovito odvijanje dnevnih aktivnosti, postojanje uobičajenog svakodnevnog rasporeda, postojanje stalnog, određenog mjesta za

određene predmete i pravilnosti u odvijanju određenih situacija“ (Philipps, 1998 : 40).

2) Razdoblje posebne osjetljivosti za jezik

Ovo razdoblje je jedno od najranijih razdoblja posebne osjetljivosti, te ima najduže trajanje. Dijete iako još ne razumije već u vrlo ranoj dobi sluša, upija i uči govor iz okoline u kojoj se nalazi. „Već od najranije dobi dijete će se usredotočivati na vaša usta dok govorite i napeto će pratiti pokrete vaših usana kao i glasove koje one proizvode. ... Usredotočivanjem na svoju jezičnu okolinu, vaše će dijete usvojiti sposobnost reproduciranja zvukova svoga materinskog jezika sa svim nijansama, dijalektalnim osobinama i intonacijom. Sav kontakt koji ono ostvaruje sa svojim okruženjem usredotočen je na jezik više nego na općenite zvukove, bez obzira koliko je dijete izloženo drugim zvukovima“ (Lawrence, 2003:17). Od velike su dakle važnosti roditelji i ostale odrasle osobe koje se nalaze u toj okolini, pošto oni međusobnim govorom u prisutnosti djeteta pomažu razvoju govora djeteta. „Marija Montessori smatrala je stoga kako je osobito važno da u tom razdoblju roditelji razgovaraju s djecom, stalno im obogaćujući jezik i omogućujući im učenje novih riječi“ (Britton, 2000:14).

3) Razdoblje posebne osjetljivosti za spretnost u kretanju

Dijete se počinje kretati već u 8. tjednu trudnoće, a nakon rođenja pomiče ruke, noge, počinje hvatati, puzati, hodati. Sve te vještine dijete ima potrebu ponavljati i uvježbavati. Djeca, čak i jako mala mogu proći velike udaljenosti, dok god se poštuje njihov tempo hoda, uz zaustavljanje kada je njima potrebno i usputno istraživanje. U knjizi Učenje kroz igru, L. Britton navodi : „Kad jednom postane pokretno, stalno se kreće“ Dječja spretnost u kretanju se razvoja postupno ovisno o dobi, prvo hoda da usavrši hodanje, zatim vježba održavanje ravnoteže, a tek kasnije razvija finu motoriku za crtanje, pisanje, rezanje i tako dalje. Najviša stopa razvoja pokreta kod djeteta je u dobi od četiri godine i tada djetetu treba dati što više slobode i prilika za razvoj tih pokreta. Djeca se trebaju što više igrati izvan kuće kako bi se naučilo kretati, treba šetati s djetetom te mu dopuštati da istražuje. „S obzirom da je usklađivanje pokreta posljedica iskustva, imajte na umu kako trebate, što je više

moгуće, pomagati djetetu da samo učini ono što treba. ... Trebali biste pripremiti svoj dom tako da ga ono može istraživati sigurno i relativno slobodno. Vrijedi zapamtiti da ono što uči vladati svojim pokretima tako što je samo aktivno: bit će bolje da mu pokažete kako da nešto učini, nego da spriječite kretanje“ (Lawrence, 2003:20).

4) Razdoblje posebne osjetljivosti za društveno ponašanje

Rano djetinjstvo je jako pogodno za usvajanje primjerenog društvenog ponašanja pošto djeca postaju svjesna da su dio zajednice u kojoj žive. Djeca kopiraju ponašanja odraslih osoba u čijem se društvu nalaze te vršnjaka za koje počinju imati zanimanje u dobi od dvije godine. Pošto više ulaze u interakcije s djecom vrlo je važno rano odrediti pravila ponašanja jer je tada djeci to i najlakše pošto im je to tada novo.

5) Razdoblje posebne osjetljivosti za male predmete

Djeca u dobi od godine dana pokazuju posebnu osjetljivost za male predmete, žele ih dohvatiti, opipati, možda čak i staviti u usta kako bi ih potpuno doživjeli. Maria Montessori je uočila kako se djeca te dobi koncentriraju na sitne detalje neke cjeline.

6) Razdoblje posebne osjetljivosti za učenje putem osjetila

Dijete od rođenja doživljava svijet preko svih pet osjetila, prvo koristi vid i sluh, a kasnije počinje koristiti i ostala osjetila. Maria Montessori smatrala je da djeca najviše uče od odraslih i trebaju brigu odraslih, no kada postanu sposobni za kretanje i istraživanje da im to treba i dopustiti, a ne ih sputati jer se na taj način koči učenje djeteta i uvježbavanje osjetila. Također Seitz i Hallwachs (1997) navode kako je Maria Montessori smatrala prvih šest godina života kao vrlo važne, govorila je da je taj period dječjeg života posebno „osjetljiv“ za razvoj sposobnosti i za učenje. Britton (2000) navodi kako je Maria Montessori promatrajući djecu uočila da djeca u određenoj fazi pokazuju interes za određene stvari i to u velikom intenzitetu. Primjerice da sve moraju dotaknuti, sve moraju isprobati, ispituju točno o određenoj stvari koja im je tada u fokusu interesa. Dijete je u tom razdoblju uči o onome što ga interesira do srži, sve želi znati i treba mu omogućiti da što više informacija dobije. Djeca se u tom razdoblju posebne osjetljivosti potpuno i vrlo koncentrirano

posvećuju onome što ih zanima. „Montessori je tu sposobnost koncentracije nazvala polarizacijom pažnje. Ta posebna kompetencija djece čini ishodište i cilj Montessori pedagogije. Možemo se pouzdati u to da se djeca mogu intenzivno koncentrirati, ali i to da koncentriranu aktivnost djeteta treba poticati. Upravo je to cilj pedagoških napora: poticati i podržavati „veliki rad“ djeteta“ (Schäfer, 2015: 24).

2.3.1. Razdoblje od rođenja do 3. godine

Ovo prvo razdoblje o kojem Maria Montessori govori je razdoblje prilagođavanja djeteta na okolinu u kojoj se ono nalazi. Postoje dokazi kako je mozak u razdoblju od rođenja do 3. godine života puno aktivniji nego mozak odrasle osobe, čak dva puta aktivniji. Ona je nazvala tu fazu, fazom 'upijajućeg uma'. Tijekom tog razdoblja um ima stvaralačku fazu i dijete preko osjetila upija sve nesvjesno i lako. Seitz/Hallwachs (1997) navode da je upravo te prve tri godine života, Maria Montessori je smatrala osjetljivim stupnjem za razvoj govora. Od rođenja dijete uči kako učiti i te sposobnosti koje dijete stekne u prvim mjesecima života su vrlo važni za njegovo kasnije ponašanje. Također već prvi mjeseci djetetova života od velike su važnosti i za razvoj govora, a dokazano je da dijete i prije rođenja, za vrijeme boravka u maternici čuje zvukove te ih raspoznaje po rođenju. Maria Montessori govori o tome kako su djeca psihička bića koja se nesvjesno razvijaju kako dijete odrasta, te se zbog toga dijete ne treba sputavati kako bi ono samo naučilo upravljati samo sobom. Dijete kroz istraživanje okoline uči osjetiti, razmišljati i željeti nešto napraviti. Govori se i o izuzetno važnom razvoju govora već od najranije dobi. „Djeca u dobi od godinu i pol mogu svladati oko 50 „jezičnih tvorevina“. I tada počinje učenje koje sličići eksploziji. Sa šest godina djeca razumiju 23 700 riječi, a njihov aktivni rječnik se sastoji od 5000 riječi. Odrasli nikad neće biti u stanju da tako „uspūt“, tako brzo i tako intenzivno nauče strani jezik. Djeca starija od deset godina gube tu sposobnost lakog i brzog učenja jezika bez muke. Početak puberteta uglavnom zaključuje učenje jezika. Jezične sposobnosti su u svojim temeljnim strukturama sačuvane, popušta osjetljivost za učenje jezika i započinje vrijeme bubanja i zaboravljanja“ (Seitz/Hallwachs,1997:31). Danas postoje razni načini odgoja koji potiču razvoj govora, važno je pritom paziti da je govor primjeren svakom djetetu ponaosob, vremenski usklađeno, primjerene težine i opsega, dijete mora biti slobodno, treba ga prilagođavati djetetovoj osobnosti i posebnostima te imati red. Osjetljiv stupanj za razvoj govora, nije jedini o kojem

Maria Montessori govori unutar prve tri godine života, navodi i smisao za red kod djece. Pod smisao za red ne misli se na čistoću i urednost prostora, nego se misli na uspostavljena pravila, dobre navike kako bi djeca mogla izgraditi svoj vlastiti unutarnji smisao kako bi posložilo već postojeća znanja. „M. Montessori tražila je da se malome djetetu, od rođenja do dobi od 3 godine, u svom obilju i raskoši pokažu prirodni predmeti i kulturni sadržaji. Tražila je da dijete ne bude izolirano u krugu dječje sobe nego po mogućnosti što više uključeno u društveni život. Ona je govorila da okolina malog djeteta mora biti svijet, svijet koji ga okružuje, sve u njemu“ (Philipps, 1998: 26).

2.3.2. Razdoblje od 3. do 6. godine

U ovom razdoblju dijete je i dalje vođeno upijajućim umom, uz razvoj razumijevanja i volje. „U razdoblju od treće do šeste godine, Montessori je vjerovala da dijete ponovno koristi senzoričke dojmove, kao i u prvom razdoblju, no u ovom razdoblju te dojmove klasificira i kategorizira“ (Lillard, 1996:26,27). Također se razvijaju i umjetničke i stvaralačke sposobnosti, te je djetetu potrebno osigurati vidne podražaje poput umjetničkih slika, arhitekture, prirode, različitih mirisa i drugih. Dolazi i do razvoja kreativnosti, za razvoj koje dijete treba imati dovoljno informacija koje bi izražavao na vlastiti način. Kako bi se dijete moglo kreativno izraziti, mora imati razvijenu vještinu pokreta. Dijete je u ovom razdoblju vrlo znatiželjno te ima potrebu za što više informacija, koje mu trebaju biti dostupne. „Za djecu od 3 do 6 godina pripremila je okolinu u kojoj će naći potrebne poticaje koji će, osim svoje pojavnosti, nuditi i drugi 'kozmički' odnosno 'univerzalni' aspekt – cjelovitost, u kojoj ljudi i stvari postoje zbog međusobno djelatnog odnosa. Polazila je i od toga da je dijete u ovom razdoblju zainteresirano prije svega za sakupljanje informacija o pojavnom svijetu i oblikovanje pojmova i govornih simbola. Ono pita: 'Što je to?' i dovoljno mu je kad mu se 'to' imenuje, a kasnije počinje pitati o međusobnim odnosima: 'Kakvo je to? Kako to radi? Kako djeluje?' i nastavlja tražiti objašnjenja u drugom razvojnom razdoblju nakon dobi od 6 godina“ (Philipps, 1998 :32).

2.3.3. Ljudske sklonosti

Lillard (1996) navodi da je Maria Montessori primijetila da ljudi umjesto instinkta za zadovoljavanje vlastitih potreba imaju sklonosti koje vode do određenih ponašanja. Smatrala je da svako dijete ima određene sklonosti koje dolaze do izražaja

tek onda kada je dijete slobodno. Također je navodila kako se pomaganjem djetetu oduzima vlastiti doživljaj te dijete ne napreduje kako bi napredovalo da je samo došlo do uspjeha. Navodila je različite termine kako bi klasificirala te sklonosti. U knjizi Silvije Philipps (1998) istaknuto je da je u odgoju prema Montessori metodi potrebno pomoći djetetu kako bi se snašlo u vremenu i prostoru, omogućiti djetetu doživljavanje reda i kako ga održavati, dopustiti djetetu da istražuje, da komunicira – govori i sluša, dopustiti mu da djeluje, da radi, poticati ga da razmišlja, omogućiti mu rukovanje različitim predmetima, omogućiti mu ponavljanja dok god je voljno ponavljati neku radnju, poticati preciznost i davati prilike za usavršavanje svega čime se bavi.

3. NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE

3.1. Načelo upijajućeg uma

Dijete je po rođenju vrlo krhko i bez razvijenih mentalnih sposobnosti, no unutar par godina od rođenja ono kroz osjetila doživljava svijet oko sebe te na taj način gradi svoje mentalne sposobnosti. Djeca istražuju svoju okolinu – „upijaju“ iz svoje okoline, a na odraslima u njihovoj okolini je da im omoguće nesputano istraživanje, odnosno slobodu. Odrasli ne trebaju djetetu prenositi svoja znanja već samo pripremiti okolinu u kojoj dijete boravi kako bi dijete razvilo svoje brojne mogućnosti. Dijete u ranom periodu svoga odrastanja trajno bilježi sve što usvoji kroz pokret i osjetila te to kasnije primjenjuje. Upravo zato se navodi da su prve godine djetetova života najvažnije, te da to treba iskoristiti u punom kapacitetu, kako bi dijete razvilo svoj ljudski duh. „Um djeluje tako samo u prvih šest godina života. Ne samo što će dijete usvojiti tako očito ljudsko svojstvo kao što je jezik, već će isto tako upiti znanje o svijetu i načinu na koji on funkcionira, te o vrijednostima i običajima koji vladaju u njemu. U tom će se razdoblju postaviti osnovni stavovi prema životu kao i temelji osobnosti pojedinca“ (Lawrence, 2003:14).

3.2. Načelo pripremljene okoline

Prema Seitz/Hallwachs (1997) ovo načelo je od iznimne važnosti za Montessori pedagogiju. Maria Montessori je prije svega razmišljala o djeci i dječjim potrebama, a ne potrebama odraslih. Osim namještaja prikladne veličine tu je i materijal za vježbu i učenje koji potiče razvoj djeteta. „Osim toga ti prostori skrivaju kućanstvo u malom. Maria Montessori drži da je okolina koja je pripremljena za dijete istodobno i znak slobode i odgojno sredstvo. Maria Montessori djetetu pruža mogućnost da se igra ili radi na način koji mu je najudobniji. To znači da se dijete i tijekom nastave smije kretati. Razred naravno mora takvo što omogućiti. Onemogućavanje kretanja sprječava dijete u učenju“ (Seitz/Hallwachs, 1997 : 52,53) Upravo zbog dokaza da okolina utječe na učenje djeteta, dijete mora imati slobodu kako bi stjecalo vlastito iskustvo. „Maria Montessori naglašuje da pripremljena okolina treba zapravo biti harmonična, jedinstvena cjelina, a ne zbirka različitih stvari, igračaka i materijala za rad“ (Seitz/Hallwachs, 1997:53,54). Prostor, postavljen prema načelima Marije Montessori, u kojem djeca borave sadrži police na

kojima je raspoređen materijal prema područjima – vježbe za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu, vježbe za razvoj osjetilnosti, vježbe za poticanje govora i razvoj jezika, vježbe za poticanje matematičkog duha i logičkog uma, te vježbe kozmičkog odgoja. Sav materijal mora biti dostupan djeci, estetski oblikovan te mora biti cjelovit kako bi bio spreman za korištenje. Uz materijale koji su napravljeni prema svjetskim standardima – originalni Montessori materijali, na policama i u prostoru se također nalaze i vježbe koje izradi Montessori odgojitelj. Dijete unutar pripremljene okoline odabire materijal kojim želi rukovati i gdje, te mu se pokaže kako, a onda dijete samo radi s tim materijalom prema vlastitim sposobnostima. Zbog održavanja reda u prostoru, nakon korištenja svaka vježba mora se vratiti na predviđeno mjesto.

3.3. Načelo promatranja

Od velike je važnosti pratiti dijete u igri, kako bi mu se mogli ponuditi materijali koji će u djetetu pobuditi interes i želju za učenjem, bilo da to radi odgojitelj ili roditelj. Odgojitelji mogu pratiti dijete kroz sva područja razvoja jednostavno zapisujući kratke bilješke na papiru. Kod promatranja djeteta nije cilj djetetu samo nuditi vježbe koje su primjerene njegovoj dobi, već je cilj osvijestiti na kojem je stupnju razvoja. Kroz promatranje dječjih interesa mogu se razvijati sva osjetila. Dijete je ponekad orijentirano samo na aktivnosti određenog područja, to se može primijetiti upravo praćenjem i promatranjem djeteta, te mu se na osnovu toga mogu ponuditi aktivnosti iz drugog područja. Dakle, djetetu treba biti ponuđeno mnoštvo raznovrsnog pribora kako bi se pridonijelo razvoju njegovih sposobnosti i mogućnosti. „O vašem poznavanju svoga djeteta ovisi hoćete li znati što ćete mu sljedeće pokazati, u čemu još treba vježbe, kada ga treba pohvaliti, kada mu je potreban izazov. Promatranje djeteta je bitno ako mu pravovremeno želite pružiti pomoć“ (Lawrence, 2003 : 34).

3.4. Načelo slobodnog izbora i ponavljanja

Ponavljanje radnji je vrlo važno za učvršćivanje i osnaživanje neuroloških veza. Važno je ponavljati neku radnju više puta ako je želimo usvojiti, vježbom neke radnje se ona usavršava. „M. Montessori uočila je važnost ponavljanja ne poznavajući neurofiziološki mehanizam koji je danas objašnjen. Ona je promatrala

djecu koja su ponavljala dugo neku djelatnost od koje ih se nije moglo odvratiti uobičajenim načinima poticanja sve dok sama od sebe ne bi prestala, kako je navodila“ (Philipps, 1998 : 36). Također je za djecu važno da imaju slobodu izbora aktivnosti, jer će tada biti motiviraniji i bolje učiti. Odabrati za dijete nije lako, pogotovo ako mu nije poznato između čega može birati, zato im treba pažljivo pomagati da nauče birati. Postoji mnogo situacija u kojima dijete može odabrati što želi raditi, kako želi nešto raditi, a time se i uvelike smanjuje broj situacija u kojima dolazi do sukoba između roditelja i djeteta. „Djetetova je karakteristika da se nečim bavi i da nešto radi. Montessori pedagogija temelji se na mogućnostima djeteta da slobodno odabere pribor za rad i upotrebljava ga prema svojim mogućnostima koliko god dugo želi. Ako je djetetu pribor dostupan jer se nalazi u njegovu vidokrugu i pristaje njegovoj ruci, tada će ga rabiti veoma rado, njime istraživati i samostalno, slobodno i neometano spoznavati svijet. Sloboda ne znači da se sve smije i da je djeci dopušteno baš sve, što je primjer „laissez-faire“ stila, nego da u okolini u kojoj djeluje postoje određene smislene granice“ (Dabić, 2020:9).

3.5. Načelo osobnog tempa i trajanja aktivnosti

Pošto je djetetu u prostoru pripremljenom prema Montessori načelu sav materijal dostupan, ono samo određuje koju vježbu će odabrati u kojem trenutku te koliko dugo će se zadržati u odabranoj aktivnosti. Maria Montessori je primijetila da se djeca koriste određenim materijalom dok god su zadovoljni i sretni pri rukovanju istim. „Kada se djetetova pozornost usmjeri prema nekoj radnji i ono ju obavlja i doživljava pokretom, mišlju, razumom..., potpuno se predaje radu i naposljetku je ishod takve aktivnosti zadovoljno i sretno dijete.“ (Dabić, 2020:9).

3.6. Načelo provjere ispravnosti

Maria Montessori smatrala je da se odgojitelj ne treba miješati u dječju aktivnost, niti da bi pohvalio dijete niti ispravio neku grešku koju to dijete čini. Sistemom kazne i nagrade za neku odrađenu aktivnost gubi se dječja spontanost i sloboda. Maria Montessori (2003) navodi kako je jedini smisleni način kako da se ispravi neka pogreška je vlastitim iskustvom i vježbom. Uvijek u svemu što radimo može doći do pogreške, te pritom nije toliko važna ta pogreška kao takva, nego je važno shvatiti samostalno da je došlo do pogreške. Zato je za djecu dobro i važno da

imaju mogućnost da sami provjere dali su neku aktivnost, odnosno vježbu pravilno izveli. Upravo to Montessori materijal omogućuje, pruža djetetu mogućnost provjere ispravnosti, djetetu je pri izvođenju vježbe greška uočljiva i upadljiva, a i pogreška potiče višestruko ponavljanje, sve dok ju ne izvede pravilno.

3.7. Načelo discipline

Svako dijete ima svjesnu volju koja se razvija vježbom i radom i tu volju djeteta treba razvijati, a ne sputati. Volja i poslušnost su povezane, volja se razvija prva, a na osnovu razvijene volje razvija se poslušnost. U prve dvije godine života dijete još nije izgradilo sebe kao osobu te nije poslušno, a kada i razvije mogućnost da bude poslušno, ta poslušnost se i dalje razvija te dijete u jednom trenutku svog razvoja želi i voli biti poslušno. Dabić (2020) navodi da do poslušnosti i discipline dolazi kada se dijete osjeća prihvaćeno u okolini u kojoj boravi i kada ima mogućnost organizirati sebe kao osobu te svoje misli u red i sklad. Time se ne narušava važnost slobode u Montessori pedagogiji, i dalje dijete ima slobodu kretanja, odabira, mišljenja, odlučivanja te unutrašnju slobodu, no sve unutar određenih granica prihvatljivog ponašanja.

3.8. Načelo mirovanja

Kako dijete ima pravo na slobodu izbora aktivnosti kojom se želi baviti tako ima i pravo na mirovanje, a u tom stanju dijete razmišlja i posloži sve čime se bavilo do tada. „Ta je sloboda odlučivanja o dovođenju tijela u stanje mirovanja zapravo iznimno važna jer dijete treba vrijeme da sve složi u sebi. Sve perceptivne sposobnosti kojima se koristilo tijekom vježbe ono tada „dovodi u red“. Od aktivnog djelovanja prelazi u stanje mirovanja“ (Dabić, 2020:10).

3.9. Načelo tri stupnja spoznavanja

Dabić (2020) navodi kako su Montessori vježbe osmišljene tako da se provode u tri stupnja spoznaje. Tako se provodi kako bi djeca postupno usvajala znanja. Prvi stupanj spoznaje je imenovanje predmeta, pri čemu odgojitelj pokazuje i imenuje predmet, što znači da tada dijete čuje novu riječ i vidi predmet na koji se odnosi. Drugi stupanj je prepoznavanje predmeta nakon imenovanja, na način da odgojitelj imenuje predmet, a dijete čuje novu riječ te tu novu riječ dodjeljuje

predmetu. Treći stupanj je pamćenje, pridavanje imena predmetu na način da odgojitelj pokaže predmet, a dijete ga imenuje, odnosno samostalno se sjeća riječi za predmet.

3.10. Načelo heterogenosti skupina i inkluzija djece s teškoćama u razvoju

U Montessori učionici skupina djece je uvijek heterogena, odnosno sastavljena od djece različite dobi i spola te su integrirana i djeca s poteškoćama u razvoju. U miješanim grupama djeca uče pružati isto kao i primati pomoć, mlađa djeca uče od starije djece, dok starija djeca utvrđuju svoja znanja i razvijaju empatiju pomažući mlađima, a sve je to vrlo važno za društveni i socijalni razvoj djeteta. Buczynski (2019) navodi kako je Montessori učionica, odnosno heterogenost skupina primjer prirodne sredine upravo zato što u svim ostalim područjima ljudi rade i žive u strukturama s miješanim godištim. Također miješanjem dobi ukida se hijerarhija uspjeha i konkurentsko ponašanje.

U Montessori prostoru također obitavanju i djeca različitih sposobnosti, i upravo integracija pomaže djeci razviti razumijevanje i poštovanje različitosti. U Znanstvenoj monografiji „Pedagogija Marije Montessori – poticaj na razvoj pedagoškog pluralizma“, Hellbrügge i Dattke navode kako postoje mnoge prednosti Montessori pedagogije za zajednički odgoj i obrazovanje djece s teškoćama i djece tipičnog razvoja. Prednosti temelje na nekoliko načela. Pošto prema istraživanjima aktivno učenje ima najviše uspjeha, upravo je to navedeno kao jedno od načela, jer se u Montessori pedagogiji aktivno uči djelovanjem. Također jedno od načela je i Montessori pripremljena okolina koji djeca i odgojitelji zajedno održavaju, te tako dolazi do zajedništva u skupini. Sloboda kretanja, odnosno odabir mjesta izvođenja odabrane vježbe ili aktivnosti jača prirodni nagon za kretanjem, a i kroz slobodno kretanje djeca lakše prihvaćaju jedni druge. Kao još jednu od velikih prednosti zajedničkog odgoja djece s poteškoćama u razvoju i djece navode i Montessori materijal kroz koji se djeca uče samostalnosti u svakodnevnom životu te razvijaju svoja osjetila.

4. PRIPREMLJENA OKOLINA

4.1. Načela pripremljene okoline

Maria Montessori govorila je kako je najvažnije u pripremljenoj okolini da je ona pripremljena tako da omogućava djetetu što veću samostalnost. Njena ideja pripremljene okoline je da sve u okolini u kojoj dijete boravi treba poticati na samostalno učenje i istraživanje. Pripremljena okolina kao takva navodi dijete da slobodno i u vlastitom tempu odabire aktivnosti kojima se želi baviti. Postoji šest načela pripremljene okoline, to su:

1) Sloboda

Maria Montessori smatrala je da dijete razvija svoj potencijal i znanje tako što mu je omogućeno da slobodno istražuje. Dijete u pripremljenoj okolini mora imati slobodu kretanja, istraživanja, društvene interakcije te neometan rad. Ukratko rečeno dijete mora imati slobodu izbora.

2) Struktura i red

Struktura i red su od velike važnosti za razvoj djeteta, što se spominje i u razdobljima posebne osjetljivosti. Upravo zato što je red jedno od razdoblja posebne osjetljivosti ono mora postojati i u Montessori prostoru za odgoj i obrazovanje kako bi se dijete moglo orijentirati.

3) Ljepota

Prema Wlodkowski (2013) Montessori okolina je jasna, privlačna, topla i lijepa, kako djeci tako i odraslima, okolina koja poziva na učenje. A upravo riječ „lijepa“ se često spominje u knjigama Marije Montessori kada se govori o pripremljenoj okolini, pošto je Maria Montessori smatrala kako Montessori okruženje mora biti lijepo i skladno kako bi djeca u tom okruženju osjećala mir i spokoj.

4) Priroda i realnost

Mišljenje Marije Montessori je bilo kako prirodu treba koristiti kao nadahnuće za djecu. Poticala je boravak djece na zraku, a u učionicama korištenje prirodnih materijala poput drveta, bambusa, metala, pamuka i stakla. Što se tiče realnosti Maria

Montessori je smatrala da sav namještaj treba veličinom odgovarati djetetu isto kao i svi predmeti za korištenje. Na taj način dijete može lako i bez pomoći rukovati predmetima čime se potiče samostalnost.

5) Socijalno okruženje

Kroz rast i razvoj dijete ulazi u socijalne interakcije bilo u radu ili u igri. Pošto je u Montessori pripremljenom okruženju naglasak na slobodi, dijete kroz slobodu interakcija postaje suosjećajno i razvija empatiju za druge. Razvoju suosjećanja i empatije za druge pridonosi i činjenica da djeca različite dobi dijele prostor.

6) Intelektualno okruženje

Svrha Montessori okruženja je razvijati djetetovu inteligenciju, ali i osobnost. Kako bi se stvorilo intelektualno okruženje moraju biti zastupljena svih pet već navedenih načela – sloboda, struktura i red, ljepota, priroda i realnost te socijalno okruženje.

Dijete kojem su ponuđeni materijali koji su razdijeljeni na područja ima strukturu, te su kod djece zadovoljne sve individualne potrebe. Kroz takvo pažljivo pripremljeno okruženje u kojem dijete kroz razvojno primjeren materijal kreće od jednostavnog prema složenom te od konkretnog prema apstraktnom, ono razvija svoje jedinstvene potencijale.

Montessori okolinu kao takvu priprema Montessori odgajatelj, odnosno voditelj. Montessori soba u teoriji sama za sebe predstavlja pripremljenu okolinu. Dobro pripremljena okolina je ona gdje djeca samostalno uče i razvijaju svoje vještine. Struktura i redoslijed pripremljenog okruženja su od značajne važnosti za dječje učenje i razvoj. Montessori soba mora biti logički organizirana, a Montessori materijali su osmišljeni tako da podržavaju dječju neovisnost. Materijali su osmišljeni za učenje, te su postavljeni na vidljiva mjesta i lako dostupni – otvorene police. Montessori učionica treba dijete podsjećati na dom, u Montessori prostoru nema stolova za „učenje“ već svako dijete može za sebe, ili u manjoj skupini, koristiti materijal prema želji na maloj prostirki koja označava njihov prostor. Soba za rano obrazovanje namještena je tako da sadrži vježbe za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu, vježbe za poticanje osjetilnosti, vježbe za poticanje govora i usvajanje jezika, vježbe za poticanje i razvijanje matematičkog duha i logičkog uma

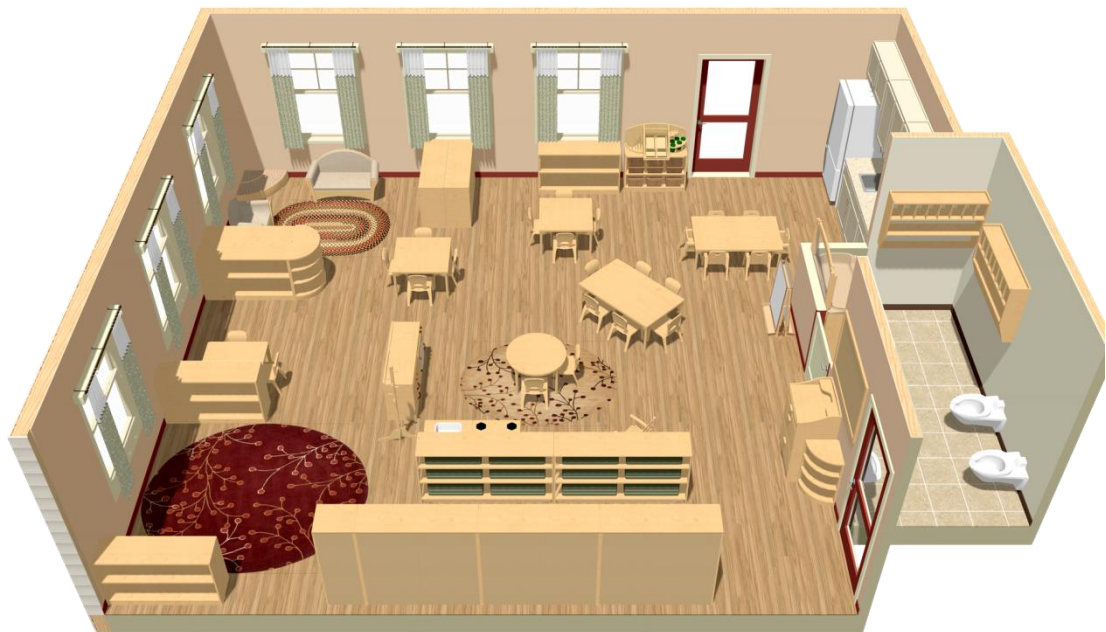
te vježbe kozmičkog odgoja. Sve ranije navedene vježbe imaju točno mjesto gdje stoje na polici, dok je zadaća učitelja pratiti interes djece i na osnovu toga mijenjati sadržaje. Također, nije samo određeno gdje određena vježba stoji, već i kako se koristi i kojim redoslijedom, te ima mogućnost samo provjere. Pošto je svaka vježba na zasebnom pladnju, te se sprema uvijek na isto mjesto nakon korištenja, održava se red u učionici te je djeci sve odmah dostupno i spremno za upotrebu. Vodič ka uspješno pripremljenoj okolini su upravo dječji odgovori na nju. Montessori odgojitelj u Montessori učionici ima značajnu ulogu, predstavlja bitan element između djece i okoline, te u potpunosti razumije svrhu tako pripremljene okoline. Montessori odgojitelj pritom ne stoji pred cijelom skupinom djece i ne podučava ili predaje, već je tamo na raspolaganju djeci ukoliko im treba pomoć pri aktivnosti koju su odabrali. „Pojam pripremljene okoline i njezin visoki stupanj uređenosti izravno je povezan s jedinstvenim načinom na koji djeca prirodno uče i upijaju informacije. Odgojitelj igra važnu ulogu u stvaranju i održavanju posebno pripremljene okoline. Utjecaj pripremljene okoline u Montessori vrtiću je ono što omogućava djeci da se ponose svojim otkrićima i čini temelj za ljubav prema učenju kroz cijeli život“ (Wlodkowski, 2013).

4.2. Montessori prostor

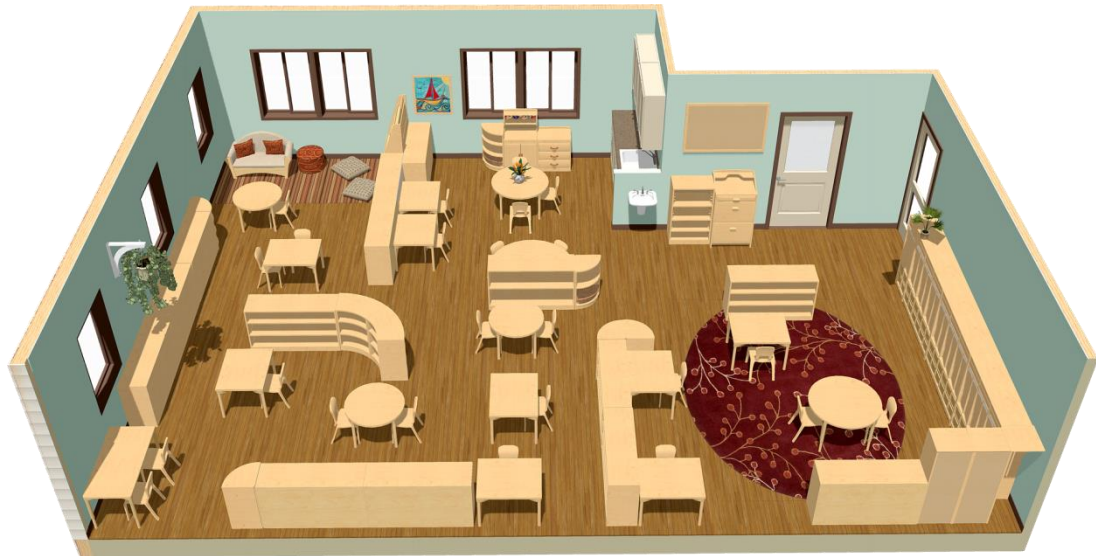
Philipps (1998) navodi kako u okruženju koje je pripremljeno prema Montessori načelima djeca moraju imati slobodu kretanja - hodanje, plesanje. Sav namještaj mora biti prilagođen veličinom djeci kako bi mogli sve samostalno koristiti bez da im je potrebna asistencija. Za rad s vježbama djeca imaju tepihe koje djeca uzimaju te rasprostiru na pod na mjesto na kojem žele raditi. Ti tepisi stoje u posebnim stalcima, koji su lako dostupni djeci. Također, vježbe mogu raditi i na stolovima. Kič u Montessori okruženju nije poželjan, već se od Montessori prostora i estetskog uređenja pazi da su slike koje su izložene realne, stvarne, slike prirode, slike vezane uz pojedine kulture ili umjetničke slike. Za ukrašavanje koriste se i biljke za koje djeca zajedno s odgojiteljima brinu. U prostoru mogu biti i kućni ljubimci o kojima također brinu i djeca i odgojitelji. Montessori okruženje zahtjeva i vrt kako bi djeca mogla iskusiti prave vrtlarske radove. Za obavljanje nekolicine kućanskih poslova koje su djeci poznate u sobi bi trebao biti i sudoper, kako bi si djeca mogla sama ulijevati vodu za piće ili oprati posuđe.

Montessori pribor je posložen na otvorenim policama i dostupan djeci. Kako bi se održavao red i sklad učionice. Također svi elementi koji su potrebni za jednu vježbu postavljeni su na jednom podlošku. Materijal je posložen tako da je lako vidljiv, estetski lijep kako bi djecu pozivao i poticao na korištenje. Pošto postoji samo jedan primjerak određene vježbe odnosno materijala djeca se spontano uče strpljenju. A ako dijete odabere gledati kako drugo dijete koristi neki materijal ima pravo na to i ono na taj način može indirektno učiti, no pritom ne smije ometati rad onoga koji koristi materijal. Na djetetu je da nađe rješenje, odnosno da odluči što će napraviti ako je materijal kojim se želi baviti zauzet. „Čitav život prate nas neispunjene ili u trenutku neostvarene želje. Na ovaj se način uvježbava suočavanje s neispunjenim željama i nalaženje rješenja“ (Philipps, 1998:61).

Važno pravilo u Montessori prostoru je vratiti materijal na isto mjesto gdje se on prvobitno nalazio i u istom stanju.

Slika 2 Primjer izgleda Montessori sobe za djecu od 0 do 3 godine

Slika 3 Primjer izgleda Montessori sobe za djecu od 3 do 6 godina

4.3. Montessori pribor

Didaktički materijal koji se koristi u Montessori odgojno obrazovnim ustanovama specifični su jer su identični svugdje, bez obzira o kojoj se državi ili kontinentu radi. Montessori materijali izrađeni su od ekoloških materijala, a većinom od drveta te su obojeni prirodnim bojama. Kroz Montessori materijal, djeca preko konkretnog materijala uče apstraktne pojmove. Iako je naizgled taj materijal vrlo jednostavnog izgleda, djeca kroz njega izvrsno razvijaju svoje kognitivne sposobnosti.

„U pripremljenoj okolini pribor je izložen za izvođenje određenih vježbi. Pribor za svaku vježbu izložen je na posebnom mjestu, tako da dijete sve što mu treba za vježbu može samo uzeti, odnijeti do radne površine koju je odabralo, samostalno s priborom raditi i po završenom radu pribor vratiti na isto mjesto i dovesti u isto stanje kakvo je bilo na početku. Dijete uči biti samostalno i odgovorno“ (Philipps, 1998). Prema Seitz i Hallwachs (1997) navodi se da materijal Marije Montessori traži dječju aktivnost i poziva djecu na rad iako ti materijali nisu samo šarene, vesele i maštovite igre. Kroz pedagošku praksu Maria Montessori je stvorila vlastite materijale, koji su i dan danas aktualni no osuvremenjeni. Maria Montessori je djelom preuzela materijale koje su razvili Itard i Seguin, namijenjenih slaboumnoj djeci za senzomotorički razvoj, te razvila materijal kroz koji djeca stječu iskustvo tako što rukuju materijalom i ponavljaju vježbe. Kroz tri stupnja Montessori

odgojitelj uvodi dijete u materijal te se povlači kada djeca postanu aktivna. Montessori materijal je napravljen tako da sadrži kontrolu pogrešaka kako bi djeca mogla sama sebe provjeriti dali su izvršili zadatak kako treba. „Materijal se djetetu sam obraća uvažavajući njegove potrebe za aktivnošću i zornošću. Dijete s tim materijalom radi vrlo konkretno, trese ga, slaže pojedine dijelove, stavlja dijelove u određene rupice, svrstava, otkriva razlike ili sličnosti, slaže u redove, važe, mjeri, gradi... i sve to ponavlja dok se ne posveti nekom težem zadatku“ (Seitz, Hallwachs, 56:1997). Prema Seitz i Hallwachs (1997) Maria Montessori je svoj materijal nazivala ključem koji otvara vrata svijeta, jer preko rukovanja materijalom kojeg je osmislila djeca spoznaju odnose koji vladaju u svijetu, pa tako i sam svijet.

Materijal je podijeljen u pet kategorija:

1) Vježbe za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu

Prema Philipps (1998) vježbe za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu, odnosno vježbe praktičnog života određene su kulturom u kojoj dijete odrasta. Kroz vježbe praktičnog života dijete postaje sposobno samo brinuti o sebi, svojoj okolini te za druge ljude, također percipira boje, oblike, uočava, pamti te ima mogućnost izvođenja slijeda operacija, vježba se ustrajnost, koncentracija te koordinacija pokreta. U vježbe praktičnog života spadaju - predvježbe za kontrolu pokreta i koordinaciju (hodanje, nošenje predmeta, pažljivo nošenje predmeta...), vježbe brige za vlastitu osobu (svlačenje i oblačenje, pranje ruku, lica, čišćenje cipela, glačanje rublja...), vježbe brige za okolinu (rad u vrtu, brisanje prašine, pranje, čišćenje, metenje, njegovanje cvijeća, prostiranje stola, brisanje prašine...), vježbe ponašanja u društvu (pristojno ponašanje, postaviti stol, postavljanje pravila i pridržavanje istih, pozdraviti...). „Za 'vježbe za praktični život' sve stvari trebaju biti prilagođene veličini djece (na primjer metla, kanta, zdjele, čajnik i tako dalje). Materijali, oblik i boja predmeta moraju biti poticajni za djecu. Osim toga postoje posebni okviri (za prišivanje dugmadi, za vezanje vrpce, za spajanje kukica, za pravljenje omči, za razne vrste dugmadi, za lijepljenje na čičak, za rad sa sigurnosnim iglama i kopčama“ (Seitz/Hallwachs, 1997:70). Vježbe iz područja praktičnog života mogu se podijeliti na: predvježbe sa ciljem koordinacije i kontrole pokreta te glavne vježbe u kojima se usvajaju radnje potrebne za vođenje brige o sebi, brige za okolinu, i vježbe kojima se usvaja uljudno ponašanje.

Slika 4 Primjer vježbi za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu

2) Vježbe za poticanje osjetilnosti

Djeca usavršavaju vještine percepcije svijeta kroz svi pet osjetila – vid, opip, njuh, okus i sluh te uče kako opisati i imenovati svoja iskustva - na primjer, dali je nešto grubo ili glatko. Vježbe za poticanje osjetilnosti pomažu djeci da klasificiraju svoje okruženje i stvore red. Kroz te vježbe razvijaju sposobnosti za razvrstavanje, sortiranje i razlikovanje što je kasnije potrebno za vještine potrebne u matematici, geometriji i jeziku. Kako i kod drugih Montessori materijala i materijali za poticanje osjetilnosti također imaju mogućnost provjere pogrešaka što djetetu pomaže da se samostalno koristi materijalom pošto može provjeriti točnost vlastitog rezultata. Philipps (1998) u svojoj knjizi navodi kako je pribor za vježbe poticanja osjetilnosti kod djece je originalan Montessori pribor. Originalni pribor prati periode posebne osjetljivosti, a klasificirala ga je kroz sva osjetila. Kako bi djeca razlikovala prostorne dimenzije koristeći osjetilo vida koriste se drveni valjci za umetanje I-IV. Cilj ove vježbe je umetanje valjčića u drveni blok, svaki blok sadrži deset valjčića različitih dimenzija – od najtanjeg do najdebljeg, od najvišeg do najnižeg, te kombinacija dimenzija. Nadalje, ružičasti toranj koji se sastoji od deset kocaka od

1cm³ do 10cm³. „Osim uvježbavanja vidne percepcije, spretnosti nošenja pojedinih kockica do razmotanog tepiha, strpljivosti i obzirnosti, izvođenjem ove vježbe utire se osjetilni put ka konkretiziranju pojma količina, brojevnih veličina i poimanju decimalnog sustava“ (Philipps, 1998 : 93,94) Još jedan od materijala za uviđanje prostorne percepcije su i smeđe stube koje se sastoje od deset kvadra, složenih od najdebljeg do najužeg. Također se kao i elementi ružičastog tornja dio po dio prenose sa police na tepih za rad. Matematičko poimanje se potiče materijalom pod nazivom – crveni prutovi, a sastoji se od crvenih prutova duljine od 10cm do 1m. Za razlikovanje boja koriste se obojene pločice kojima se potiče vidna percepcija, pošto je djetetu zadatak razlikovati nijanse boja i uparivati iste boje. Za razlikovanje oblika koriste se geometrijski ormarić, tajanstvena vrećica te razlikovanje sjemenki.

Za razlikovanje površina osjetilom dodira koriste se: hrapave i glatke površine, po hrapavosti stupnjevane pločice, te kutija sa tkaninama. „Za razvijanje osjetljivosti dodira tu su pločice s različito hrapavim površinama, s tim da je način uvođenja već poznat, prvo se uvedu kontrasti glatko-hrapavo, a potom se kvaliteta hrapavosti postupno mijenja. Osjetljivost se dalje uvježbava uparivanjem tkanina različite teksture, pri čemu dijete može povezati oči da si osjetilo dodira moglo što usmjerenije djelovati“ (Philipps, 1998 : 95).

Kako bi djeca opažala težinu koriste se težinske pločice. Koristeći osjetilo sluha za razlikovanje zvukova originalni Montessori materijal su zvona i zvučni valjčići. Nadalje materijali koji se koriste za razlikovanje topline su termičke bočice i termičke pločice. Za razvijanje okusa i mirisa koriste se okusne bočice kako bi djeca mogla razvijati osjetilo okusa, te mirisne bočice za razvoj osjetila mirisa.

Kako bi djeca razvijala osjetilo vida i spoznavali oblike koriste se konstruktivni trokuti, valjčići, te binomska i trinomska kocka.

Slika 5 Primjer vježbi za poticanje osjetilnosti

3) Vježbe za poticanje govora i usvajanje jezika

Dabić (2020) navodi kako je jezično područje primarno u Montessori programu zato što se jezik integrira u sva ostala područja rada. Dijete upoznaje jezik kroz sluh, vid, govor. Kroz materijal za jezik koji je povezan sa osjetilnim materijalom mala djeca koja su u najosjetljivijem stupnju za svladavanje jezika te kroz njega djeca obogaćuju rječnik i komunikaciju. Pribor koji je djeci ponuđen potiče na razgovor, imenovanje, opisivanje, slaganje riječi, pisanje, čitanje, izražavanje misli. Za obogaćivanje rječnika za početak se služi slikama koje su grupirane u skupine : pojmovi iz okoline čovjeka, pojmovi povezani uz životinje, pojmovi povezani uz biljke te pojmove vezane uz nazive prirodnih pojava. Nakon što dijete kroz kartice sa slikama usvoji pojmove, započinje ovladavanje pisanja i čitanja, a nakon toga djeci se nude slike za opisivanje i definiranje kako bi razvijali vlastito mišljenje i pamćenje. Za vrijeme zajedničkog kruga ili individualno prikazuju se brojalice, pjesmice, stihovi, slikovnice i razne knjige.

Slika 6 Primjer vježbi za poticanje govora i usvajanje jezika

4) Vježbe za poticanje i razvijanje matematičkog duha i logičkog uma

Kroz Montessori matematički pribor djeca mogu doživjeti konkretne veličine osjetilom vida i opipa nakon čega se uvode simboli, odnosno brojevi. Nakon što dijete poveže konkretnu količinu sa brojkom može uvježbavati računske operacije pomoću konkretnog Montessori pribora. Originalni Montessori materijal za vježbe matematike dijeli se na materijal za izgradnju razumijevanja broja i količine te na materijal za računske operacije. „Svrha i namjena vježbi iz područja matematike je uvođenje djeteta u matematički sustav. Pomoću vježbi i uz igru upoznaju pojam broja, brojke, brojenja te osnovnih matematičkih operacija. Zastupljeno je kinestetičko učenje jer dijete uči u radu i igri“ (Dabić, 2020 : 17). No Šagud i Toplek (2018) u svom radu navode da originalni Montessori matematički materijali, iako su dio Montessori programa, ostaju zanemareni u vrtićima, gdje ih u potpunosti upozna samo manji dio naprednije djece, dok se u potpunosti uklapaju u školski program.

„Svrha i namjena vježbi iz područja matematike je uvođenje djeteta u matematički sustav. Pomoću vježbi i uz igru upoznaju pojam broja, brojke, brojenja te osnovnih matematičkih operacija. Zastupljeno je kinestetičko učenje jer dijete uči u radu i igri“ (Dabić, 2020 : 17).

Slika 7 Primjer vježbi za poticanje i razvijanje matematičkog duha i logičkog uma

5) Vježbe kozmičkog odgoja

U svakom Montessori prostoru za odgoj i obrazovanje mora se nalaziti i pribor za kozmički odgoj. Pribor za kozmički je raznovrstan te zastuplja mnoga područja - zemljopis, zoologiju, botaniku, povijest, umjetnost, etiku, antropologiju, evoluciju, ekologiju, astronomiju i informatiku. Kroz materijale za kozmički odgoj dijete kroz vlastitu aktivnost poima svijet i razvija toleranciju za druge kulture i sva živa bića. Također ovi materijali djetetu omogućuju razumijevanje temeljnih znanja o svijetu i svemiru. Osim poimanja svijeta u cijelosti kroz materijale kozmičkog odgoja djeca razvijaju i jezi te uče izraziti vlastito mišljenje, vlastite osjećaje i potrebe.

Slika 8 Primjer vježbi kozmičkog odgoja

4.4. Montessori odgojitelj

Kako i svaki učitelj, profesor, odgojitelj, Montessori odgojitelj mora odvojiti vrijeme i pripremiti se prije dolaska djece u odgojno-obrazovnu ustanovu. Pritom se ne misli samo na prostorno-materijalno uređenje, već i na uređenje i pripremu vlastitih misli kako bi se u potpunosti mogli posvetiti djeci po dolasku. Ličnost Montessori odgojitelja mora biti stabilna i on mora biti dosljedan, kako bi djeci i roditeljima ulijevao povjerenje. „Specifična slika djeteta u Montessori pedagogiji utječe na značajke Montessori odgojitelja, njegovu osobnu i stručnu pripremu te njegovu unutarnju pripremu.“ (Garmaz-Tomašević, 2018 : 443).

Dijete mora biti u prvom planu, dijete vodi odgojitelja koji promatra i po potrebi otklanja prepreke koje ometaju slobodno učenje djece. Montessori učitelji nisu u središtu pozornosti u Montessori vrtiću, njihova se uloga usredotočuje na pripremu i organizaciju materijala za učenje kako bi se udovoljilo potrebama i interesima djece. Fokus je na učenju djece, a ne na podučavanju odgojitelja. Dok dijete vodi svojim interesima, odgojitelj vodi djecu kvalitetno pripremljenim

prostorom koji potiče na učenje. Prema Buczynski i sur. (2019) uloga odgojitelja u Montessori vrtiću je da bez nametanja pomaže i potiče samostalnost djeteta. Također je važno da promatra djecu kako bi mogao prepoznati interese i nuditi nove materijale sukladno tome, a i pomoći ukoliko je u nekom trenutku djetetu pomoć potrebna. „Njegov je zadatak promatrati dijete, sagledati njegove potencijale, te izraditi individualizirani plan razvijanja tih potencijala i osigurati takvu sredinu i uvijete da kroz vlastitu aktivnost samo dolazi do znanja“ (Buczynski, 2019 : 20).

Unatoč slobodi koju djeca imaju u Montessori vrtiću, odgojitelji pažljivim promatranjem i planiranjem neprestano promatraju svako dijete individualno te aktivno rade na tome da mu pomognu u uspjehu. Pritom mora voditi računa o djetetovom interesu, napretku, raspoloženju i ponašanju. Montessori odgojitelj često odstupa dok djeca rade, dopuštajući djeci da uče iz vlastitih otkrića i donose vlastite zaključke. Umjesto da djeci daje odgovore, Montessori odgojitelj pita djecu kako bi riješili problem, na taj način aktivno uključuje djecu u proces učenja te poboljšava vještine kritičkog mišljenja. U većini slučajeva djeca uče izravno iz okoline i od druge djece, a ne od odgojitelja.

Montessori odgojitelj izbjegava koristiti nagrade i kazne za dobar ili loš rad, nikada ne kritiziraju i ne miješaju se u djetetov rad. Maria Montessori je smatrala kako samo u atmosferi s povjerenjem u dijete, djetetova ličnost ima prostora za rast. Djeca moraju imati slobodu izbora vlastitih aktivnosti i naučiti se ponašati bez ograničenja.

Philipps (1998) navodi kako Montessori odgojitelj mora imati i veliki raspon znanja – o samom sebi kao čovjeku , o razvojnim stupnjevima djeteta, o Montessori priboru i načinima na koji se koristi, mora dobro opažati te biti posebno uvježban za indirektno poticanje djeteta bez uplitanja u njegov rad. U radu s djecom Montessori odgojitelj mora imati usmjerenju komunikaciju s djetetom, biti strpljiv, razviti poštovanje prema djeci i prihvatiti svako dijete, pružati jednaku brižnost svakom djetetu te biti dobar uzor.

5. ZAKLJUČAK

Montessori metoda koju je razvila Maria Montessori jednako je uspješna bila i u početku nastanka kao i danas kada ima mnogobrojne sljedbenike diljem svijeta koji se obrazuju kako bi mogli podučavati upravo prema Montessori načelima. Maria Montessori je kroz promatranje djece u radu razvila metodu za koju je navela bitna načela provođenja i osmislila poseban materijal pomoću kojeg djeca mogu slobodno učiti. U početku je materijale koristila u radu s djecom s poteškoćama u razvoju, no primijetila je da je materijal u odgoju i obrazovanju djece bez poteškoća jednako efikasan. Kroz promatranje je razvila senzibilitet za dječje potrebe te je smatrala da je dijete kako tjelesno tako i duhovno biće te da mu treba pomoći da razvija sebe kao individuu i postane neovisan i slobodan čovjek. Posebno je u svom radu isticala važnost pripremljene okoline za koju je odgovoran Montessori odgojitelj i njegovo praćenje interesa djece. Montessori odgojitelj stvara "pripremljenu okolinu" na način da ona omogućuje djetetu da preuzme kontrolu nad vlastitim učenjem i omogućuje djetetu da stekne važne vještine i bude uspješno. Velika raznolikost materijala u pripremljenoj okolini pomaže djetetu u cjelovitom razvoju. Bez pripremljene okoline nemoguće je provoditi Montessori metodu, stoga se može reći da je upravo ona najvažniji aspekt cijele metode. Iako je originalni Montessori materijal u cijelom svijetu isti te je Maria Montessori navela kako pripremljena okolina treba izgledati, Montessori odgojitelj ima velik zadatak da sam osmisli kako prilagoditi okolinu ovisno o grupi djece od koje je grupa sastavljena, pazeći na individualnost svakog djeteta. Može se dakle zaključiti da su od jednake važnosti i odgojitelji koji uz pomnu pripremu sebe kao osobe pa tako i promišljanja stvaraju pripremljenu okolinu u kojoj će djeca s lakoćom i veseljem učiti i raditi.

LITERATURA

1. American Montessori society, Who was Maria Montessori
<https://amshq.org/About-Montessori/History-of-Montessori/Who-Was-Maria-Montessori> (posjećeno 17. kolovoza 2020.)
2. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori.
Pedagoška istraživanja, 8 (2), 205-214. Preuzeto s
<https://hrcak.srce.hr/116671>
3. Britton,L. (2000), *Montessori: učenje kroz igru za djecu od 2 do 6 godina; priručnik za roditelje*, Zagreb, HENA COM
4. Buczynski, N. i sur. (2019), *Montessori škrinjica - Priručnik za učitelje, odgajatelje i roditelje, Mapa s vježbama*, Naklada Slap
5. Dabić, K. (2020), *Osjetilima i pokretima kroz djetinjstvo - Kako primijeniti Montessori metode u odgojno – obrazovnom procesu djeteta, Priručnik za odgojitelje i roditelje*, Zagreb, Vlastita naklada
6. DV Radost Jastrebarsko, Montessori program ,<https://www.radost-jaska.hr/index.php/cap-program-2/item/91-montessori-program> (posjećeno 16.8.2020.)
7. Garmaz, J. i Tomašević, F. (2018). Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odnoga prema Montessori pedagogiji. *Služba Božja*, 58 (4), 443-464.
Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/212681>
8. Lawrence, L. (2003), *Montessori čitanje i pisanje za djecu od 3 do 7 godina – priručnik za roditelje i odgojitelje*, Zagreb: Hena com
9. Lillard Polk,P. (1996), *Montessori today - Comprehensive Approach to Education from birth to Adulthood*, New York, Schocken books
10. Montessori, M. (2001) *Otkriće deteta*, Beograd
11. Montessori, M. (2003) , *Upijajući um*, Beograd, Beoknjiga
12. Montessori,M. (2003) , *Dijete tajna djetinjstva*, Zagreb, Naklada Slap
13. Montessori, M. (2007), *Od djetinjstva do adolescencije*, Beograd
14. Montessori pedagogija u Hrvatskoj, Hrvatsko Montessori društvo
http://www.hrmdrustvo.hr/montessori_pedagogija.html (posjećeno 17. kolovoza 2020.

15. Philipps, S. (2003), *Montessori priprema za život – odgoj neovisnosti i odgovornosti*, Zagreb, Naklada Slap
16. Rajić, V. (2011), Razvojne faze djeteta i obrazovna postignuća u Montessori pedagogiji, u: H. Ivon, L. Krolo i B.Mendeš, *Pedagogija Marije Montessori-poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma, znanstvena monografija*, (str.155-159), Split, Dječji vrtić Montessori dječja kuća i Udruga Montessori pedagogije
17. Seitz, M., Hallwachs, U., (1997). *Montessori ili Waldorf?*, Zagreb: Educa
18. Schäfer, C., (2015). *Poticanje djeteta prema odgojnoj metodi Marije Montessori – priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Golden Marketing – tehnička knjiga.
19. Šagud, K. i Toplek, Ž. (2018). MATEMATIKA U PREDŠKOLSKOM I ŠKOLSKOM RAZDOBLJU PREMA MARIJI MONTESSORI. *Poučak*, 19 (75), 42-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/220079>
20. Wlodkowski, S. (2013), What is the Prepared Environment?
<http://tothelesson.blogspot.com/2013/04/what-is-prepared-environment.html>
(posjećeno 13. lipnja 2020.)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja ANA-MARIA ČAVIĆ, studentica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu PRIPREMLJENA OKOLINA U MONTESSORI VRTIĆU

U Zagrebu, rujan 2020.

Ana-Maria Čavić